

Prezidentské voľby v Maďarsku

Peter Csányi

Voľby prezidenta v Maďarskej republike sa začali začiatkom júna 2005, kedy sa v maďarskom parlamente rozhodovalo o nástupcovi Ferenca Mádlu. Poslanci navrhli dvoch uchádzačov do zákonom stanoveného termínu: Katalin Sziliovú, predsedkyňu parlamentu a Lászlóa Sólyoma, bývalého predsedu Ústavného súdu.

Politológovia sa od začiatku rozdielne vyslovovali o šanciach oboch kandidátov. Napriek tomu však mali rovnaký názor na priebeh volieb, že na rozhodnutie budú potrebné minimálne tri kolá. Vychádzali z rozhodnutia menšej koalície strany, Zväzu slobodných demokratov (SZDSZ), ktorá sa rozhodla nepodporiť ani jedného z kandidátov. Keďže dvadsať poslancov SZDSZ odmietlo hlasovať, nebolo reálne pre Sziliovú, ale ani pre Sólyoma získať 2/3 väčšinu hlasov. Maďarský parlament totiž pozostáva z 178 poslancov Maďarskej socialistickej strany (MSZP) – spolu s Katalin Sziliovou, 20 poslancov SZDSZ, 169 poslancov Zväzu mladých demokratov (FIDESZ), 8 poslancov Maďarského demokratického fóra (MDF) a z 11 nezávislých. V treťom kole prezidentských volieb však bola potrebná už len jednoduchá väčšina, preto sa 3-kolové voľby zdali byť reálnejšie.

Zaujímavý bol aj postoj maďarského premiéra, Ferenca Gyurcsányu, ktorý bol od začiatku proti nominácii Katalin Sziliovej, čiže sa postavil proti vlastnej strane (MSZP), ktorá, práve naopak, plne podporovala svoju kandidátku. Podľa zákulisných informácií sa predseda vlády obával, po zvolení Sziliovej, možnej vládnej krízy.

Opozičná strana FIDESZ sa rozhodla bojkotovať prvé kolo prezidentských volieb a tým pádom zosmiešnila svojho kandidáta Lászlóa Sólyoma. Podpredseda parlamentu, Tamás Deutsch (FIDESZ), vysvetľoval taktické ťahy svojej strany nasledovne: „Chceli sme len zistiť, že koľko poslancov, okrem MSZP, bude hlasovať za Sziliovú a naopak koľkými hlasmi môžeme rátať v druhom kole volieb!“.

Víťazom prvého kola prezidentských volieb sa stala Katalin Sziliová, ktorá získala 183 hlasov oproti 13 hlasom druhého kandidáta, Lászlóa Sólyoma. Pre zvolenie prezidenta bolo potrebných 258 hlasov, čiže 2/3 väčšina, ale keďže poslanci FIDESZu a ani SZDSZ nehlasovali, nebolo možné získať potrebný počet hlasov ani pre jedného z kandidátov.

Na druhý deň sa voľby opakovali a po nesmierne vyrovnanom priebehu sa novým prezidentom Maďarska stal László Sólyom. Napokon o víťazstve Sólyoma rozhodla menšia politická strana vládnej koalície, Zväz slobodných demokratov (SZDSZ), ktorá v druhom ani v treťom kole nepodporila Katalin Sziliovú, kandidátku Maďarskej socialistickej strany (MSZP). V druhom kole volieb, ktoré sa konali dopoludnia, získal Sólyom o sedem hlasov viac ako Sziliová (185:178), ale vtedy ešte bola na víťazstvo potrebná 2/3-á väčšina hlasov. V treťom kole sa síce tento náskok znížil (185:182), ale aj to postačilo Sólyomovi, aby sa stal novým, v poradí už tretím maďarským prezidentom po páde režimu, ktorý, podľa Ústavy MR, prevzal právomoci prezidenta 5. augusta 2005.

Katalin Sziliová nepovažovala svoju prehru za veľkú katastrofu. Pogratalovala Lászlóovi Sólyomovi a podľa vlastných slov cíti dostatočnú podporu, aby v politike pokračovala i naďalej. Dodala však, že nastal čas pre koaličných partnerov, aby roanalyzovali celkový priebeh prezidentských volieb, zobrali si z nich ponaučenie pre budúcnosť a konečne si ujednotili spoločný postup.

Predseda vlády, Ferenc Gyurcsány, nazval výsledky prezidentských volieb fiaskom pre strany vládnej koalície. Vyslovil sa aj za potrebu lepšej prípravy vládnej koalície už na budúcoročné parlamentné voľby. Napriek tomu, pogrataloval novej hlave štátu, o ktorom sa vyjadril ako o skutočnom demokratovi, ktorý má dostatočné schopnosti, aby mohol reprezentovať maďarský národ a je tiež vhodným nástupcom Árpáda Göncza a Ferenca Mádla.

Podľa slov Bélu Bugára, predsedu Strany maďarskej koalície (SMK), urobí nový maďarský prezident všetko preto, aby sa vzťahy medzi Slovenskom a Maďarskom zlepšili: „Ako človek, ktorý má právnické vzdelanie a veľa skúseností vo svojom obore, je si aj Sólyom vedomý toho, aké má prezident republiky možnosti a určite urobí čo najviac pre zlepšenie susedských vzťahov oboch krajín.“

V Maďarsku sa ešte nikdy nestalo to, aby opozícia porazila v prezidentských voľbách koalíciu. Podľa pozorovateľov spravil FIDESZ pre úspech maximum, kým koalícia (MSZP a SZDSZ) utrpela fiasko. Po „škandáloch“ počas prezidentských volieb navrhlo MDF zavedenie priamej voľby prezidenta. Podľa Károlya Herényiho, lídra frakcie, poukázali prezidentské voľby na neschopnosť maďarskej elity, ktorá ešte očividne nedozrela. Herényi povedal, že zmenou Ústavy netreba čakať do ďalších volieb, ale je potrebné spraviť prípravy čo najskôr. Politickou raritou nazval víťazstvo Davida nad Goliášom, veď László Sólyom bol najprv nominovaný MDF a FIDESZ sa pridal až neskôr.

Podľa Zoltána Pokorního, podpredsedu FIDESZ, ešte nevedno aké dôsledky budú mať prezidentské voľby na strane vládnej koalície. Podľa FIDESZu má Maďarská republika v osobe Lászlóa Sólyoma toho pravého človeka vo funkcii prezidenta, čo je dobrá správa pre všetkých občanov Maďarska.

Čo sa týka vládnej koalície, István Hiller, predseda MSZP, potvrdil fiasko koalície a tiež aj rôzne názory na tento debakel vo vnútri svojej strany. Na druhej strane, ďalšia vládna strana SZDSZ považuje hádky týkajúce sa prezidentských volieb za uzavreté. Gábor Kuncze, predseda SZDSZ, sa vyslovil nasledovne: „Maďarsko má svojho nového prezidenta, ktorý stojí nad všetkými politickými stranami a reprezentuje celý národ!“

SZDSZ súhlasí s novým prezidentom Lászlóom Sólyomom, že jeho zvolenie nemusí znamenať fiasko pre žiadnu politickú stranu. Kuncze nepovažuje za reálne odvolanie liberálnych ministrov po prezidentských voľbách a tiež vyslovil presvedčenie, že vládna koalícia vydrží i naďalej.

Na záver by som chcel zhodnotiť prezidentské voľby v Maďarsku ako veľký taktický boj koalície a opozície. Vo voľbách sa rozpadla vládna koalícia a hlavne maďarských socialistov čaká ťažké obdobie. Tiež bolo každému zreteľné, že odchádzajúci prezident, Ferenc Mádl, sa v ničom nepodobal na svojho predchodcu, charizmatického Árpáda Göncza. Ako právnik však dohliadal na to, aby bola dodržiavaná Ústava a aby jeho osoba nebola príliš ovplyvňovaná politickými stranami, čo sa mu vo väčšej miere aj podarilo. Musíme však podotknúť, že funkcia prezidenta v Maďarsku je len formálna. Aj samotný Árpád Göncz mohol vďaka svojmu vplyvu na domácu politiku iba vďaka svojej charizme. Teraz sa však so zvedavosťou očakáva pôsobenie a činnosť nového prezidenta, Lászlóa Sólyoma.

Voľby prezidenta v Maďarsku boli do určitej miery akousi „hlavnou skúškou“ pred budúročnými parlamentnými voľbami. Podľa niektorých politológov sa môže stať, že sa slobodný demokrati vôbec nedostanú do parlamentu, kým socialisti môžu počítať s ťažkou porážkou. Otvára sa šanca pre pravicovú opozíciu na získanie 2/3-jej väčšiny a pokračovanie svojej politiky nezávisle od opozície. V každom prípade však má vládna koalícia ešte dostatok času na to, aby svojich voličov utvrdila v tom, že sú na správnej ceste a podobné fiasko v budúcnosti už nehrozí.

László Sólyom:

- narodil sa 3. januára 1942 v Pécsi
- v roku 1964 ukončil Právnickú fakultu na Univerzite v Pécsi
- v roku 1966 pôsobil ako odborný asistent na Katedre občianskeho práva na Univerzite v Jene, kde v tom istom roku ukončil aj doktorandské štúdium z nemeckého občianskeho práva
- v rokoch 1969-1983 pôsobil na Ústave štátu a práva pri Maďarskej akadémii vied
- v rokoch 1983-1996 pôsobil na Katedre občianskych práv Právnickej fakulty ELTE v Budapešti
- v roku 1987 bol zakladajúcim členom Maďarského demokratického fóra (MDF)
- v roku 1989 sa stal podpredsedom Ústavného súdu
- v rokoch 1990-1998 bol predsedom Ústavného súdu
- v rokoch 1996-2002 pôsobil ako vedúci katedry Právnickej fakulty Katolickej univerzity Pétera Pázmánya
- v roku 1999 získal Humboldtovo ocenenie
- od roku 2002 pôsobil ako univerzitný profesor na Univerzite Gyulu Andrásyho v Budapešti
- v roku 2003 získal vyznamenanie Imreho Nagya
- často publikuje v domácich i zahraničných odborných časopisoch a ovláda tri svetové jazyky (nemecký, anglický a francúzsky jazyk)